

ԻՐՏԵԿ Սույն ակտի ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը անհնար է որոշել, քանի որ ակտը ընդունող մարմնի կողմից չի կատարվել «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 23-րդ հոդվածի 7-րդ մասի՝ ընդունող մարմնի պաշտոնական կայքէջում իրավական ակտի հրապարակման օրը նշելու պահանջը:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՈՐՈՇՈՒՄ**

22 ապրիլի 2021 թվականի N 610-Լ

**ՓԱՐԻԶՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՆԵՐՔՈ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2021-2030 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 146-րդ հոդվածը և Փարիզյան համաձայնագրի 4-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ և 8-րդ մասերը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը որոշում է.

1. Հաստատել Փարիզյան համաձայնագրի ներքո Հայաստանի Հանրապետության 2021-2030 թվականների Ազգային մակարդակով սահմանված գործողությունները՝ համաձայն հավելվածի:
2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետ Ն. Փաշինյան

2021 թ. ապրիլի 22
Երևան

Հավելված
ՀՀ կառավարության
2021 թվականի ապրիլի 22-ի
N 610-Լ որոշման

**ՓԱՐԻԶՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՆԵՐՔՈ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2021-2030 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

1. Հայաստանի Հանրապետությունը վավերացրել է Միացյալ ազգերի կազմակերպության Կլիմայի փոփոխության մասին շրջանակային կոնվենցիան (այսուհետ՝ ԿՓՇԿ) 1993 թ. մայիսին: 2002 թ. դեկտեմբերին Հայաստանը վավերացրել է Կիոտոյի արձանագրությունը, իսկ 2017 թ. փետրվարին՝ վավերացրել է Կիոտոյի արձանագրության Դոհայի փոփոխությունը և Փարիզյան համաձայնագիրը: 2019 թ. մայիսին Հայաստանի Հանրապետությունը վավերացրել է Մոնրեալի արձանագրության Կիգալի փոփոխությունը՝ ստանձնելով փուլային եղանակով հիդրոֆտորածխածիններից (ՀՖԱ) հրաժարման ուղղությամբ հանձնառություն(1): Հայաստանը հավատարիմ է մնում կլիմայի փոփոխության ազդեցության մեղմման բազմակողմ գործընթացին:

1) Կիգալի փոփոխության կողմ չհանդիսացող երկրներից Հայաստանի Հանրապետություն ՀՖԱ-ների ներմուծման, այդ երկրներ արտահանման, ինչպես նաև այդ երկրներ Հայաստանի Հանրապետության տարածքով ՀՖԱ-ների տարանցիկ փոխանցման արգելքը կգործի 2033 թվականից:

2. Հայաստանի Հանրապետությունը ՄԱԿ ԿՓՇԿ քարտուղարությանը ներկայացրել է իր Ազգային մակարդակով սահմանված նախատեսվող գործողությունները/ներդրումները (ԱՄՆԳ, INDC) 2015 թ. սեպտեմբերին: ԱՄՆԳ-ի նախապատրաստական փուլը տևել է 2015-2019 թթ., որին հետևեց 2020 թ. հաջորդ փուլը՝ մինչև 2050 թ. ընկած ժամանակահատվածի համար:

3. 2017 թ. փետրվարին Փարիզյան համաձայնագրի վավերացմամբ Հայաստանի ԱՄՆԳ-ն դարձավ Ազգային մակարդակով սահմանված գործողություններ/ներդրումներ (ԱՄԳ) 2015-2050 թթ. ժամանակահատվածի համար:

4. Հայաստանի Հանրապետությունը զարգացող երկիր է և, որպես ՄԱԿ-ի Կլիմայի փոփոխության շրջանակային կոնվենցիայի Կողմ հանդիսացող զարգացող երկիր, ընդգրկված չէ Կոնվենցիայի I-ին Հավելվածում: Փարիզյան համաձայնագրի Հոդված 4-ի կետ 4-ով նախատեսվում է, որ զարգացած երկրներ հանդիսացող Կողմերը պետք է շարունակեն առաջնորդող դեր ունենալ՝ ստանձնելով տնտեսության բոլոր ուղղություններով արտանետումների բացարձակ կրճատման թիրախներ, և որ զարգացող երկրներ հանդիսացող Կողմերը պետք է շարունակեն ընդլայնել կլիմայի փոփոխության

ազդեցության մեղմմանն ուղղված իրենց գործողությունները, ինչպես նաև խրախուսվում են ժամանակի ընթացքում տնտեսության բոլոր ոլորտներում արտանետումների կրճատման կամ նվազեցման թիրախների իրագործմանն ուղղությամբ ջանքերը՝ հաշվի առնելով ազգային պայմանները:

5. 2015 թ. իր ԱՄՆԳ-ով Հայաստանը պարտավորություն է ստանձնել հետաձուլ լինելու տնտեսության բոլոր ոլորտներում մեղմման միջոցառումների ձեռնարկմանը՝ ձգտելով 2050 թ. հասնել մեկ շնչի հաշվով գուտ արտանետումների 2.07 տ CO2 համ. ցուցանիշի՝ ֆինանսական, տեխնոլոգիական և կարողությունների զարգացմանն ուղղված միջազգային բավականաչափ աջակցության առկայության դեպքում:

6. Մինչև 2030 թվականը Հայաստանը կրկնապատկելու է վերականգնվող էներգիայի մասնաբաժինն էներգիայի արտադրության մեջ ընթացիկ դարի երկրորդ կեսին կլիմայական չեզոքության հասնելու իր ճանապարհին:

7. Հայաստանը դեպի ծով ելք չունեցող, խոցելի լեռնային էկոհամակարգերով երկիր է, որն արդեն իսկ ենթարկվում է կլիմայի փոփոխության և ջրի սակավության բացասական ազդեցությանը: Հետևաբար, հարմարվողականության քաղաքականությունը և միջոցառումները կարևոր նշանակություն ունեն Հայաստանի սոցիալական և տնտեսական զարգացման նպատակներին հասնելու կարողության համար:

8. Սույն փաստաթղթով վերանայվել է 2015 թ. ներկայացված ԱՄՆԳ-ն՝ համաձայն Կոնվենցիայի թիվ 4/CMA.1, թիվ 9/CMA.1 և թիվ 18/CMA.1 որոշումներով սահմանված ցուցումների: Այն պարունակում է մինչև 2030 թ. արտանետումների նպատակադրված սահմանափակման և ԱՄԳ շրջանակներում ձեռնարկվելիք հարմարվողականության միջոցառումների վերաբերյալ, ինչպես նաև «գործողություններ և աջակցություն» մասով նախնական տեղեկատվություն:

9. ԱՄԳ-ն հիմնված է կանաչ տնտեսություն սկզբունքի վրա և համատեղելի է Կայուն Չարգացման Նպատակների հետ, որոնք արտացոլված են Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական և տնտեսական զարգացման նպատակներում:

10. Վերանայված ԱՄԳ-ով Հայաստանի Հանրապետությունը որդեգրում է ԱՄԳ իրականացման տասնամյա ժամանակահատված (2021-2030 թթ.)՝ ի տարբերություն իր ԱՄՆԳ-ի, որով առաջարկվում էր 2015-2050 թթ. ժամանակահատվածը: Հայաստանը պահպանում է մինչև 2050 թ. մեղմման իր նպատակը՝ ջերմոցային գազերի (ՋԳ) արտանետումները նվազեցնել առավելագույնը 2.07 տ CO2 համ. մեկ շնչի հաշվով, որը կարտահայտվի իր երկարաժամկետ, ցածր արտանետումներով զարգացման ռազմավարությունում (ԵԺՈ-ՑԱԶՈ): Մինչև 2030 թ. իրագործման ենթակա մեղմման նոր նպատակը համարժեք է 1990 թ. արտանետումների մակարդակի համեմատ 40 տոկոսով նվազեցման:

ԹԱՆԱԿԱՊԵՍ ՈՐՈՇԵԼԻ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀՂՈՒՄԱՅԻՆ ԵԼԱԿԵՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ	
1. Հղումային տարի	1990թ.
2. Հղումային	. Մինչև 2030թ. 40 տոկոսային նվազեցում՝
ցուցանիշների	1990թ. արտանետումների մակարդակի համեմատ
վերաբերյալ	. Ընդամենը ՋԳ արտանետումները 1990թ.՝
բնական	25,855 Գգ CO2 համ.
տեղեկություններ	. Չուտ ՋԳ արտանետումներ 1990թ.՝ 25,118 Գգ
	CO2 համ. (ԱԿՀ 1990-2017 թթ.)
3. Հղումային ելակետերը	. Պատմական տվյալները մեջբերված են
չափելու համար	Հայաստանի Հանրապետության 1990-2017թթ.
օգտագործված տվյալների	«Ջերմոցային գազերի ազգային կադաստրի
աղբյուրները	հաշվետվությունից», Երևան, 2020թ., Ազգային
	կադաստրի հաշվետվություն (ԱԿՀ) 2017թ.
	. 2030թ. արտանետումների թիրախի հաշվարկների
	հիմքում ընկած են՝
	- 1990-2017թթ. ՋԳ գույքագրման տվյալները,
	- ՀՀ կառավարության 2021 թվականի հունվարի
	14-ի N 48-Լ որոշում(2), որը նախատեսում է
	վերականգնվող էներգետիկայի ավելի հավակնոտ
	զարգացում և Հայկական ատոմային
	էլեկտրակայանի շահագործման ժամկետի հետագա
	երկարաձգում: Նոր ռազմավարությամբ սահմանված
	միջոցառումներն առաջնահերթ են համարվել
	2019 թ. ընդունված ՀՀ կառավարության
	ծրագրում՝ հիմնավորելով էներգետիկայի
	ռդրոտում ՋԳ արտանետումների

	կանխատեսումները:
	- «Արդյունաբերական պրոցեսներ և արտադրանքի
	օգտագործում», «Գյուղատնտեսություն» և
	«Թափոններ» սեկտորների համար սահմանված
	արտանետումների թիրախները հիմնված են 4-րդ
	լազային հաղորդագրության մեջ ներկայացված
	կանխատեսումների և ենթադրությունների վրա:

2) Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրին (մինչև 2040 թվականը), Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրի (մինչև 2040 թվականը) իրագործումն ապահովող ծրագիր-ժամանակացույցին հավանություն տալու և Հայաստան Հանրապետության կառավարության մի շարք որոշումներ ուժը կորցրած ճանաչելու մասին

4.	Չանգամանքները, որոնց ներքո Չայաստանի Չանրապետությունը կարող է թարմացնել հղումային ցուցանիշների մեծությունները	Օգտագործված ցուցանիշների մեծությունները կարող են թարմացվել ՁԳ գույքագրման ազգային կադաստրի հետագա բարելավման արդյունքում, մասնավորապես, տարբեր ենթակառուցվածքների համար ավելի բարձր կարգի գնահատման մոտեցումների կիրառման, նոր ենթակառուցվածքների դիտարկման, տվյալների ճշգրտության բարելավման, երկրին բնորոշ արտանետումների գործակիցների վերանայման և ինչպես նաև բարելավումներ բխող ՁԳ ազգային կադաստրի հաշվետվությունների տեխնիկական վերլուծության շրջանակներում բացահայտված կարիքների:
----	--	--

ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ ԵՎ/ԿԱՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿԱՐԿԱՆՆԵՐԸ

5.	Ժամկետը	2021 թ. հունվարի 1 - 2030 թ. դեկտեմբերի 31
6.	Թիրախների քանակը	Մեկ թիրախ՝ 2030 թ. համար

ՈԼՈՐՏԸ ԵՎ ԸՆԴԳՐԿՄԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԸ

7.	Թիրախի ընդհանուր նկարագրությունը	Տնտեսության բոլոր ոլորտներ
8.	ՁԳ ընդգրկումը	1. Ածխածնի երկօքսիդ (CO2) 2. Մեթան (CH4) 3. Ազոտի ենթօքսիդ (N2O) 4. F-գազեր (HFCs, SF6) Այս գազերը ներառված են Ձերմոցային գազերի ազգային կադաստրում:
9.	Ոլորտների ընդգրկումը	Մեղմման գործողություններում ընդգրկված ոլորտները. ա. Էներգետիկա (ներառյալ էներգիայի արտադրություն և սպառում) բ. Արդյունաբերական պրոցեսներ և արտադրանքի օգտագործում (հանքային արդյունաբերություն և F-գազեր) գ. Գյուղատնտեսություն (աղիքային խմորում, ոլոզակի և անոլոզակի N2O արտանետումներ

	<p> կառավարվող հողերից) Ղ. Թափոններ (կոշտ թափոնների կառավարում, կեղտաջրեր) Ե. Անտառային տնտեսություն (անտառապատում, անտառների պահպանություն) և այլ հողօգտագործում:</p>
--	--

ՊԼԱՆԱԿՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

<p>10. Պլանավորման գործընթացները և իրականացման պլանները</p>	<p>Պլանավորման գործընթացները. ԱՍԳ-ի մշակման և դրա մշտադիտարկման համակարգման աշխատանքներն իրականացվում են Կլիմայի փոփոխության միջգերատեսչական համակարգող խորհրդի կողմից: Խորհուրդն լստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 2012 թ. հոկտեմբերի 2-ի N 955-Ա Որոշմամբ: Խորհուրդը բաղկացած է 10 նախարարությունների, կառավարությանը կից երեք պետական գործակալությունների և երկու անկախ մարմինների, այն է՝ Հանրային Ժառանգությունները կարգավորող հանձնաժողովի և Վիճակագրական կոմիտեի ներկայացուցիչներից: ԱՍԳ-ի վերանայման ուղղությամբ հանրային խորհրդակցությունների գործընթացն իրականացվել է կառավարության ընթացակարգերին համապատասխան՝ ներառյալ գենդեր-պատասխանատու մոտեցմամբ քաղաքացիական հասարակության ներգրավմամբ, որին հաջորդել են խորհրդարանական քննարկումները: ԱՍԳ-ի իրագործմանն աջակցություն կցուցաբերվի ենթազգային մակարդակով՝ ներգրավելով տեղական համայնքները և խրախուսելով բոլոր շահագրգիռ կողմերին, ներառյալ ՀԿ-ները, քայլեր ձեռնարկել՝ հաշվի առնելով երիտասարդության և խոցելի խմբերի կարիքները՝ գենդեր-պատասխանատու մոտեցմամբ: Պլանավորման գործընթացներում հաշվի են առնվել հետևյալ ազգային պայմանները. Հայաստանում ՁԳ արտանետումների հիմնական աղբյուրն են երգետիկայի սեկտորն է (Էլեկտրական և ջերմային էներգիայի արտադրություն, այլ ստացիոնար և շարժական լայրման աղբյուրներ՝ ներառյալ տրանսպորտը և բնակելի սեկտորը, ինչպես նաև բնական գազի փախուստային արտանետումները): 2018 թ. ՀՀ-ում առաջնային էներգիայի ընդհանուր մատակարարումը կազմել է 3.15 միլիոն տ ն.հ. կամ 1.1 տ ն.հ. / մեկ շնչի հաշվով: Հայաստանը գործնականում չունի հանածո վառելիքի ներքին ռեսուրսներ և մեծապես կախված է հանածո վառելիքի ներմուծումից: 2018 թ. առաջնային էներգիայի ընդհանուր մատակարարման 28.4% ապահովվել է ներքին ռեսուրսներով՝ միջուկային էներգիա, հիդրոէներգիա, բիովառելիք և փոքր</p>
---	--

լմասնաբաժնով՝ արևի և քամու էներգիա:

լ. Հայաստանի առաջնային էներգիայի ընդհանուր լմատակարարման 64.9%-ը (2.04 մլն տ ն.հ.) լբաժին է ընկնում բնական գազին, որին լհաջորդում է նավթամթերքները՝ 10.2% (0.3 լմիլիոն տ ն.հ.):

լէներգաարդյունավետությունը, լէներգափնայողությունը և վերականգնվող էներգիայի զարգացումն առաջնահերթ են երկրի էներգետիկ անվտանգության տեսանկյունից, և լցածր ածխածնային զարգացման հիմնական լշարժիչներն են:

լ. 2018 թ. Հայաստանն արտադրել է 0.67 մլն տ լն.հ. էլեկտրաէներգիա, որից 43.3%-ը՝ բնական լգազով աշխատող ջերմաէլեկտրակայաններից, լ29.8%-ը՝ հիդրոէլեկտրակայաններից, 26.6%-ը՝ լատոմակայանից, իսկ 0.3%-ը՝ քամու և արևի լկայաններից: Հայաստանը 1990 թ. ի վեր, լփուլային կարգով՝ աստիճանաբար և լամբողջովին, հրաժարվել է էլեկտրաէներգիայի լարտադրության կառուցվածքում մազութի լգործածությունից: Հայաստանի կառավարությունը լչի սուբսիդավորում հանածո վառելիքի լօգտագործումը:

լ. 2018 թ. էներգիայի ընդհանուր վերջնական լսպառումը կազմել է 2.15 մլն տ ն.հ.: լՎերջնական էներգիայի ամենամեծ սպառումը լբաժին է ընկնում տնային տնտեսություններին՝ լ33.1%, էներգիայի սպառման երկրորդ լխոշորագույն ոլորտը տրանսպորտն է՝ 33.0%:

լ. Հայաստանը փոքր, դեպի ծով ելք չունեցող էրկիր է, որին բաժին է ընկնում ՁԳ գլոբալ լարտանետումների 0.02%-ը: 2017 թ. ընդհանուր լՁԳ արտանետումները կազմել են 10,624 Գգ CO2 լհամ., իսկ ՁԳ գուտ արտանետումները կազմել են լ10,180 Գգ CO2 համ.(ԱԿՀ 2017 թ.):

լ. Հայաստանը միջինից բարձր եկամուտ ունեցող էրկիր է, փոքրաթիվ ազգաբնակչությամբ. լայնուամենայնիվ Հայաստանը հանձն է առնում իր լպատասխանատվությունը և պատրաստակամ է լներդնել գործողությունների իր արդարացի լմասնաբաժինն արտանետումների կրճատման լուղղությամբ: Համաձայն 2017-2018 թթ. լ«Talanoa» երկխոսության արդյունքների՝ լՀայաստանը պատրաստ է բարձրացնել իր լհավակնությունները, և ժամանակի ընթացքում լհասնել կլիմայական չեզոք ռեժիմի՝ միջազգային լդոնորների աջակցությամբ:

լ. երկարաժամկետ մինչև 2050 թ. պլանավորումն լիրագործվելու է որպես Հայաստանի լերկարաժամկետ՝ ցածր արտանետումներով լզարգացման ռազմավարության պատրաստման մի լմաս, 2021 թ. Կառավարության կողմից լփաստաթուղթն ընդունելու հեռանկարով:

լՀայաստանն ակնկալում է բավարար ֆինանսական,

|տեխնոլոգիական և կարողությունների |
|զարգացման աջակցություն՝ կլիմայի |
|փոփոխության հետևանքների մեղմման և |
|հարմարվողականության ապահովման ուղղությամբ: |
|. Կառավարության կողմից ԱՍԳ-ի վերանայման |
|Ժամանակ հաշվի առնված առանցքային |
|նկատառումներն են. ազգային տնտեսության աճի |
|պահպանումը, աղբատության կրճատումը, շրջակա |
|միջավայրի պահպանությունը, կայուն |
|զարգացման նպատակների իրագործումը, |
|միևնույն ժամանակ՝ ազգային էներգետիկ |
|անվտանգության մեծացումը, ինչպես նաև՝ |
|մատչելի և մաքուր էներգիայի մատակարարման |
|ապահովումը:

| Իրականացման ծրագրերը.
|2021-2030 թթ. ԱՍԳ-ի իրականացումն ապահովում |
|են ազգային և ոլորտային |
|ռազմավարությունները և դրանց իրականացման |
|ծրագրերը, մասնավորապես.

|. ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի |
|N 442-Ն որոշումը(3) նախանշում է առավելապես |
|տեղական էներգետիկ ռեսուրսների շահագործմանն |
|ուղղված ծրագրերը՝ առանձնահատուկ |
|ուշադրություն դարձնելով վերականգնվող |
|էներգիայի օգտագործմանը և |
|էներգախնայողության խթանմանը:

|. ՀՀ կառավարության 2019 թվականի փետրվարի |
|8-ի N 65-Ա որոշումը(4) առանձնահատուկ |
|շեշտադրված են միջուկային էներգիայի, |
|վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների |
|զարգացման, էներգաարդյունավետ և նոր |
|տեխնոլոգիաների ներդրման հիմնահարցերը՝ |
|նպատակ ունենալով ապահովել երկրի էներգետիկ |
|անվտանգությունը և մատչելի և հուսալի |
|էներգիայի մատակարարումը, ինչպես նաև |
|կլիմայի փոփոխության արդյունքում ի հայտ |
|եկող խնդիրների մեղմումը և կանխարգելումը՝ |
|կատարելով միջազգային համաձայնագրերով |
|ստանձնած պարտավորությունները, կայուն |
|քաղաքականության մշակումը և իրականացումն |
|ուղղված կանաչ տնտեսության խթանման և |
|կայուն զարգացման երկարաժամկետ նպատակների |
|իրագործմանը:

|. ՀՀ վարչապետի 2019 թվականի հունիսի 1-ի |
|N 666-Լ որոշման(5) դրույթները՝ կլիմայի |
|փոփոխությանն առնչվող՝ 12 և |
|էներգախնայողության, վերականգնվող |
|էներգետիկայի և էներգետիկ անվտանգությանն |
|առնչվող 34 գործողություններով:

|. ՀՀ կառավարության 2021 թվականի հունվարի |
|14-ի N 48-Լ որոշումը(6) երաշխավորում է |
|էներգետիկ անվտանգության ազգային |
|զերակայությունը՝ միջուկային էներգիայի,

| զագատուրբինային ժամանակակից կայանների, |
| ինչպես նաև տնտեսապես կենսունակ և |
| տեխնիկապես հասանելի վերականգնվող էներգիայի |
| լաղբյուրների, հիմնականում՝ արևային |
| էներգիայի գործածության զարգացման և |
| ընդլայնման հիման վրա: Մասնավորապես |
| նախատեսվում է փոքր ՅԷԿ-երի հիմնական |
| ներուժի գործադրումից հետո, ուշադրությունը |
| սևեռել արևային և քամու էներգիայի |
| լաղբյուրներին՝ հզորացնելով արևային |
| էներգիայի արտադրության իր կարողությունը |
| ներկայիս 59.5 ՄՎտ-ից(7) մինչև 1000 ՄՎտ |
| 2030 թ., ընդլայնելով ինչպես կանաչ |
| էներգիայի տեսակարար կշիռը, այնպես էլ |
| էներգետիկ անվտանգությունը (առնվազն 15% |
| 2030 թ. էլեկտրաէներգիայի արտադրության |
| կառուցվածքում):

| . ՀՀ կառավարության 2019 թվականի մայիսի |
| 16-ի N 650-Լ որոշմամբ(8) նախատեսված է |
| ընդունել «Հայաստանի Հանրապետության |
| էներգաինայնություն և վերականգնվող |
| էներգետիկայի 2021-2030 թվականների ազգային |
| ծրագիր», որով կսահմանվեն ոլորտային նոր |
| թիրախներ:

| . ՀՀ փոխվարչապետի 2020 թվականի սեպտեմբերի |
| 11-ի N 552-Ա որոշմամբ նախատեսված |
| տրանսպորտային ոլորտի ռազմավարությունը. |
| հասարակական տրանսպորտի արդյունավետության |
| բարձրացում, վերականգնվող էներգիայի |
| օգտագործում, էլեկտրական փոխադրամիջոցների |
| գործածության ընդլայնման խթանում և |
| լազակցությունը:

| . ՀՀ կառավարության 2019 թվականի դեկտեմբերի |
| 19-ի N 1886-Լ որոշում(9): Ազոտային |
| պարարտանյութերի կառավարման բարելավում և |
| օրգանական գյուղատնտեսության զարգացում, |
| անասնաբուծության կայուն ինտենսիվացում |
| ցեղատեսակների բարելավման միջոցով, ոռոգման |
| համակարգերի բարելավում, թվային |
| գյուղատնտեսության խթանում և տեխնոլոգիական |
| նորարարությունների ներդրում:

| . ՀՀ կառավարության 2016 թվականի դեկտեմբերի |
| 8-ի N 49 արձանագրային որոշում(10):

| . Անտառի նոր ազգային ծրագրի ընդունմամբ |
| նախատեսվում է անտառածածկի ավելացում՝ |
| Հայաստանի տարածքի 12.9% չափով մինչև |
| 2030 թ.: Անտառային տնտեսության և |
| գյուղատնտեսության ոլորտային |
| քաղաքականությունները համապարփակ |
| միջոցառումների միջոցով նպատակ ունեն |
| անապատների հողերի բոլոր կատեգորիաներում |
| օրգանական ածխածնի պահպանումը, կուտակումը |
| և պահեստավորումը: Ձեռք բերված հաշվեկշիռը |
| ներկայացվելու է ԱՍԳ-ում:

		<p>1. Ֆինանսավորում. ֆինանսավորման կարիքների լզնահատումը 2021-2030 թթ. ԱՍԳ իրագործման լազգային պլանի մաս է, որը մշակման ընթացքում է:</p> <p>1. Հայաստանը ձգտում է մշակել «պարտք կլիմայի համար» նորարարական ֆինանսական փոխանակման մեխանիզմ, որի նպատակն է լրացուցիչ ֆինանսավորում ներգրավել կլիմայի փոփոխության հակազդման համար և որն լառաջարկում է նորարարության կիրառում ոչ միայն «պարտք կլիմայի համար» գործարքի տեխնիկական համատեքստում, այլ նաև երկկողմ և բազմակողմ մակարդակով երկրների կողմից լստանձնած պարտավորությունների լառաջնահերթության սահմանման և արժևորման մասով:</p> <p>1. Նախարարությունները և պետական լգերատեսչությունները, որոնք պատասխանատու են լոլորտային ռազմավարությունների իրականացման համար, հետևյալն են. ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն, ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, ՀՀ ֆինանսների նախարարություն, ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարություն, ՀՀ վիճակագրական կոմիտե, ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով, ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե, ՀՀ կադաստրի կոմիտե:</p>
--	--	---

3) Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիրը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հոկտեմբերի 30-ի N 1207-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին

4) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագրի մասին

5) Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական Միության և ատոմային էներգիայի եվրոպական համայնքի ու դրանց անդամ պետությունների միջև կնքված համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի կիրարկման ճանապարհային քարտեզը հաստատելու մասին

6) Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրին (մինչև 2040 թվականը), Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրի (մինչև 2040 թվականը) իրագործումն ապահովող ծրագիր-ժամանակացույցին հավանություն տալու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության մի շարք որոշումներ ուժը կորցրած ճանաչելու մասին

7) 2020թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ

8) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2019-2023 թվականների գործունեության միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին

9) Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության ոլորտի տնտեսական զարգացումն ապահովող հիմնական ուղղությունների 2020-2030 թվականների ռազմավարությունը և Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության ոլորտի տնտեսական զարգացումն ապահովող հիմնական ուղղությունների 2020-2030 թվականների ռազմավարության կատարմանն ուղղված 2020-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը և ժամանակացույցը հաստատելու մասին

10) Հայաստանի Հանրապետության 2017-2036 թվականների կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման ռազմավարությանը հավանություն տալու մասին

11.	Կամավոր	ԱՍԳ-ով ստանձնած հանձնառությունն
	համագործակցություն	իրագործվելու է ազգային մակարդակով
	Փարիզյան համաձայնագրի	իրականացվող գործողությունների միջոցով,
	6-րդ հոդվածի ներքո	թեև դոնորային աջակցությունն անխուսափելի
		լանհրաժեշտություն է՝ այդ գործողությունների

	<p>իրականացումն ապահովելու համար:</p> <p>Տեղական ուժերով իրականացվող մեղմման արդյունքներին նպաստելու և ավելի խթանելու նպատակով Հայաստանը մտադիր է մասնակցել Փարիզյան համաձայնագրի հոդված 6-ով սահմանված շուկայական և ոչ շուկայական մեխանիզմներին, ըստ Համաձայնագրի Կողմերի կողմից ընդունված համապատասխան դրույթների: Այն է՝ համագործակցային մոտեցումներում, յոթնաթ աշխարհային Կողմերին հնարավորություն են ընձեռում ԱՍԳ-ների համար օգտվել միջազգայնորեն փոխանցելի մեղմման արդյունքներից (ՄՓՄԱ)՝ համաձայն Փարիզյան համաձայնագրի 6.2 հոդվածի, նաև ծրագրային մեխանիզմներում ըստ 6.4 հոդվածի, որոնք տրամադրում են մեղմման լրացուցիչ արդյունքներ աջակցելու աշխարհային կողմից ԱՍԳ նպատակներին հասնելուն, ինչպես նաև ոչ շուկայական մոտեցումներում ըստ Համաձայնագրի 6.8 հոդվածի: Հայաստանն արդեն իսկ համագործակցում է եվրոպական Միության և վերջինիս անդամ երկրների հետ ազգային, տարածաշրջանի և միջազգային մակարդակներում միջոցառումների խթանման համար, ներառյալ կլիմայի փոփոխության հասցեագրման շուկայական և ոչ շուկայական մեխանիզմները (11):</p>
--	--

11) Սույն երկկողմ համագործակցության շրջանակն ուրվագծած է ՀՀ-ԵՄ Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (ՀԸԳՀ, CEPA) գլուխ IV-ում և Հավելված IV-ում

ԿԼԻՄԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԴՎԱԾ ՀԱՐՄԱՐԿՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	
12. Կլիմայի փոփոխության հարմարվողականություն	<p>Պլանավորման գործընթացներում հաշվի են առնվել հետևյալ ազգային պայմանները.</p> <p>1. Հայաստանը դեպի ծով ելք չունեցող, լեռնային երկիր է, գտնվում է 375-4090 մետր բարձրության վրա: Երկրին բնորոշ են վեց կլիմայական գոտիներ՝ չոր մերձարևադարձային, կիսաանապատային, տափաստանային, անտառային, ալպյան և ցուրտ բարձրլեռնային:</p> <p>2. Հայաստանի կլիման բավականին չոր է՝ լտարեկան տեղումները կազմում են միջինում 592 մմ, որոշ շրջաններում՝ չոր, իսկ տեղումների առավելագույն մակարդակները դիտվում են լեռնային շրջաններում: 1935-2016 թթ. ընկած ժամանակահատվածում ընդհանուր տեղումների քանակը նվազել է մոտ 9%-ով (1996 թ. հետո նվազման տեմպերը շարունակ լաճում են), ինչի արդյունքում առաջանում է զյուղատնտեսության ոլորտում հարմարվողականության համապատասխան միջոցառումների և ջրային ռեսուրսների ավելի լավ կառավարման անհրաժեշտություն:</p>

		<p>3. Օդի միջին ջերմաստիճանը 1961-1990 թթ. միջինի նկատմամբ զգալիորեն աճել է. 1929-2012 թթ. ընթացքում 1.03 օC-ով, իսկ 1929-2016 թթ. ընթացքում այդ աճը կազմել է 1.23 օC:</p> <p>Ջարմարվողականության հիմքերը և մոտեցումները</p> <p>1. Ջարմարվողականության ռազմավարությունը և ներդրումները հիմնված են ՄԱԿ ԿՓՇԿ-ի «Նպատակ» վերտառությամբ 2-րդ հոդվածի պահանջի վրա, որով նախատեսվում է սահմանափակել կլիմայի փոփոխության ազդեցություններն այնպիսի ժամանակահատվածով, որը թույլ կտա ապահովել Էկոհամակարգերի բնականոն հարմարեցումը կլիմայի փոփոխություններին: Այսպիսով, ԱՍԳ-ում Էկոհամակարգերի բնականոն հարմարվողականության վրա հիմնված մոտեցումն առանցքային նշանակություն ունի Ջալաստանի հարմարվողականության ռազմավարության և գործողությունների (ներդրումների) համատեքստում, և «Կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության ազգային գործողությունների ծրագիրը և 2021-2025 թվականների միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» (ՀԱԾ) ՀՀ կառավարության որոշման նախագծի մշակման հիմքն է:</p> <p>2. ՀԱԾ-ի գործընթացի հիմնական նպատակն է նպաստել Ջալաստանում կլիմայի ռիսկերի նվազեցմանը և կառավարմանը՝ դիմակայելով կլիմայի փոփոխության ազդեցությանը, օգտվելով ի հայտ եկող հնարավորություններից, խուսափելով կորուստներից և վնասներից ու կառուցելով այնպիսի մեխանիզմներ, որոնք հնարավորություն կտան բնական, մարդկային, արտադրական և ենթակառուցվածքային համակարգերում հարմարվողականության ապահովմանը: Ջարմարվողականության գործողությունների համար կսահմանվեն առաջնահերթություններ՝ ելնելով կլիմայի փոփոխության նկատմամբ տարբեր ոլորտների խոցելիության աստիճանից.</p> <ul style="list-style-type: none">- բնական Էկոհամակարգեր (ջրային և լցամաքային, ներառյալ անտառային Էկոհամակարգեր, կենսաբազմազանություն և հողածածկույթ)- մարդու առողջություն- ջրային ռեսուրսների կառավարում- գյուղատնտեսություն, ներառյալ ձկնաբուծություն և անտառային տնտեսություն- Էներգետիկա- բնակավայրեր և ենթակառուցվածքներ- զբոսաշրջություն: <p>3. Ջալաստանի Ջանրապետությունն ընդունում է կլիմայի փոփոխությունների</p>
--	--	---

		<p>լորի հիման վրա CH₄, N₂O, F-գազերի լարտանետումները փոխարկվել են CO₂ համ. -ի: ՉԳ արտանետումները և կլանումները զնահատվել են ԿՓՄԽ-ի 2006 թ. ուղեցույցերով՝ սահմանված 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կարգի մեթոդաբանությամբ: Հիմնական աղբյուրների յդեպքում կիրառվել են առավելագույն 2-րդ և 3-րդ կարգի մեթոդաբանությունները: 3-րդ կարգի մեթոդաբանությունն օգտագործվել է էլեկտրաէներգիայի և ցեմենտի լարտադրությունից գոյացող CO₂ արտանետումները զնահատելու համար: 2-րդ կարգի մեթոդաբանությունը օգտագործվել է բնական լգազի ստացիոնար և շարժական աշրման, բնական լգազի փախուստային CH₄ արտանետումների, լսառեցման և օդորակման գործունեությունից ՌՖԱ-ների արտանետումների (մեթոդ 2Ա), լգյուղատնտեսական կենդանիների աղիքային լխմորումից, խոշոր եղջերավոր կենդանիների, լգոմեշների և ոչխարների գոմաղբի կառավարման լարդյունքում գոյացող CH₄ արտանետումները, և լանտառային հողեր մնացած հողեր կատեգորիայից CO₂-ի գուտ կլանման և կոշտ թափոնների ոչնչացումից CH₄ արտանետումների զնահատման համար:</p> <p>Ս. ԱԿՀ 2017-ում ներկայացված են լյուրաբանչյուր կատեգորիայի վերաբերյալ մանրամասն տեղեկություններ՝ ներառյալ լարտանետումների մասնաբաժինները, մեթոդաբանությունը, տվյալների աղբյուրները, լանորոշության զնահատումը, համասեռ լժամանակային շարքերի, որակի ստուգման/որակի լապահովման գործընթացները, տվյալների լաղբյուրից կախված վերահաշվարկման լառաջարկությունները և պլանավորված լբարելավումները:</p>
<p>14.</p>	<p>Թափանցիկություն</p>	<p>Սեղման և հարմարվողականության գործողությունների թափանցիկությունը կապահովվի հետևյալ միջոցներով.</p> <p>1) Ազգային Չափման, հաշվետվողականության և հավաստագրման համակարգի ներդրում՝ Փարիզյան համաձայնագրի 13-րդ հոդվածում նշված գործողությունների և աջակցության թափանցիկության շրջանակի ապահովման էղանակների, ընթացակարգերի և ուղեցույցերի լարտացումն նպատակով (որոշում լթիվ 18/CMA.1):</p> <p>2) Ջերմոցային գազերի արտանետումների լազգային կադաստրի մշակում երկամյա լպարբերականությամբ:</p> <p>3) Ազգային հաղորդագրությունների և երկամյա լառաջընթացի զեկույցների/երկամյա լթափանցիկության զեկույցների մշակում և ներկայացում ՄԱԿ-ի ԿՇԿ քարտուղարություն (2024 թ. -ից):</p>

| 4) ԱՍԳ վերանայման ընթացքում մասնակցային |
| Վործընթացի և հաջորդ ԱՍԳ-ների պատրաստման |
| ընթացքում հանրային քննարկումների մեխանիզմի |
| պահպանում՝ գեներեր-պատասխանատու մոտեցմամբ: |
| 5) Բաց և հասանելի տեղեկատվության |
| համակարգի ապահովում՝ հանրային ծառայություն |
| մատուցողների և քաղաքացիական հասարակության |
| կազմակերպությունների համագործակցության |
| ամրապնդման միջոցով: |

| ԻՆՉՈ՞Ւ Ե ԶԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԱՄԱՐՈՒՄ, ՈՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ |
| ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԱՐԱՑԻ Ե ԵՎ ԶԱՎԱԿՆՈՏ՝ ԶԱՇՎԻ ԱՌՆԵԼՈՎ |
| ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ |

15.	Որքանով է Հայաստանի	. 2020 թ. ԱՍԳ-ի թիրախը, 2015 թ. ԱՍԳ-ի
Հանրապետության Ազգային	համեմատ, համապատասխանեցվել է երկրի ՁԳ	
մակարդակում սահմանված	արտանետումների և կարողությունների	
ներդրումն արդարացի և	վերաբերյալ վերջին տվյալներին՝ ելնելով	
հավակնոտ՝ հաշվի	10-ամյա ժամանակահատվածի, որը	
առնելով ազգային	ներդաշնակեցվել է Փարիզյան համաձայնագրի	
պայմանները:	Կողմերի մեծ մասի սահմանած ժամանակացույցին,	
	ինչպես նաև համահունչ է գլոբալ գույքագրման	
	Նախապատրաստական աշխատանքներին:	
	. Ներկայումս Հայաստանի արտանետումները	
	կազմում են գլոբալ արտանետումների ընդհանուր	
	ծավալի 0.02%-ից ցածր մասնաբաժինը:	
	. 1993 թ. ՀՆԱ-ն 1990 թ. համեմատ գրանցել է	
	53.1%-ի անկում, ինչը պայմանավորված էր	
	խորհրդային Միության շրջանակներում գործող	
	տնտեսական համակարգի փլուզմամբ: 1994 թ.	
	իետո ՀՆԱ-ի աճը վերականգնվել է: 1994-2018	
	թթ. ընկած ժամանակահատվածում միջին աճը	
	կազմել է 6.2%, բացառությամբ 2009 թ., երբ	
	ՀՆԱ-ն նվազեց 14.1% -ով:	
	. Տնտեսության վերականգնումը Հայաստանում	
	ռևոլյուցիոն էր ցածր ածխածնային զարգացման	
	ռևոլյուցիոն զգալի առաջընթացով: 2017	
	թվականին 1990 թվականի համեմատ ՁԳ	
	արտանետումները միավոր ՀՆԱ-ի հաշվով	
	(2010 թ. կայուն գներով) նվազել են 4.7	
	անգամ՝ կազմելով 0.86 Գգ CO2 համ./մլն ԱՄՆ-ի	
	դոլար: ՀՆԱ էներգատարությունը 2017 թվականին	
	1990 թվականի համեմատ նույնպես նվազել է 4.7	
	անգամ՝ կազմելով 0.27 տ ն.հ./1000 դոլար: Սա	
	արդյունք է տնտեսության կառուցվածքային	
	փոփոխությունների, վերականգնվող էներգիայի	
	աղբյուրների լայն օգտագործման, ցածր	
	ածխածնային տեխնոլոգիաների կիրառման	
	էներգաարդյունավետության միջոցառումների	
	իրականացման, որոնք Հայաստանի ցածր	
	արտանետումներով զարգացման միտումների	
	վկայություններ են (12):	
	. Հայաստանը պլանավորում է շարունակել	
	զարգանալ որպես ցածր ածխածնային,	
	ժամանակակից տնտեսություն և նպաստել	
	Կոնվենցիայի և Փարիզյան համաձայնագրի	

		<p>Երկարաժամկետ գլոբալ նպատակի իրագործմանը՝ իր հնարավորությունների և համապատասխան կարողությունների չափով:</p>
--	--	---

12) Տե՛ս ՀՀ 4-րդ Ազգային հաղորդագրությունը ՄԱԿ-ի ԿՓՇԿ-ին

16.	<p>Ինչպե՞ս է Ազգային մակարդակով սահմանված գործողությունը/ ներդրումը նպաստում Կոնվենցիայի նպատակի իրագործմանը, որը սահմանված է Յոթված 2-ում:</p>	<p>Չայաստանի Չանրապետության ԱՍԳ ձևակերպվել է այն ենթադրությամբ, որ այն հնարավորություն կտա՝ 1) պահպանել գլոբալ միջին ջերմաստիճանի աճը մինչարդյունաբերական մակարդակից բարձր 2 օC-ից զգալիորեն ցածր մակարդակում, և ջանքեր գործադրել ջերմաստիճանի աճը մինչարդյունաբերական մակարդակից բարձր 1.5 օC-ից չգերազանցելու ուղղությամբ, զգալիորեն նվազեցնել կլիմայի փոփոխության ռիսկերը և ազդեցությունները. 2) հետամուտ լինել Կոնվենցիայի նպատակի իրագործմանը՝ միաժամանակ առաջնորդվելով նրա սկզբունքներով, ներառյալ արդարության և ընդհանուր, բայց տարբերակված պարտականությունների և համապատասխան հնարավորությունների սկզբունքով՝ հաշվի առնելով ազգային առանձնահատուկ պայմանները. 3) մեղմման և հարմարվողականության գործողություններում կիրառել Էկոհամակարգային մոտեցում, նախապատվությունը տալով հավասարակշռված և համակցված գործողություններին:</p>
-----	--	--